

Naročnina mesečno
25 Din, za inozem-
stvo 40 Din — ne-
deljska izdaja ce-
loletno 96 Din, za
inozemstvo 120 Din

Uredništvo je v
Kopitarjevi ul. 6/III

Telefoni uredništva: dnevna služba 2950 — nočna 2996, 2994 in 2950

Izhaja vsak dan s jutraj, razen ponedeljka in dneva po prazniku

Ček račun: Ljub-
ljana št. 10.650 in
10.349 za inzerate;
Sarajevo št. 7563.
Zagreb št. 39.011,
Praga-Dunaj 24.797

Uprava: Kopitar-
jeva 6, telefon 2992

SCLOVENECE

Dol z materializmom

Vsakemu resnemu izobražencu, zlasti onim, ki pripadajo mlajši generaciji, je dobro znano, da je materializem v svojih najbolj grobih oblikah znanstveno doigral in da filozofija splošno noče o njem nič več vedeti. Zato nas je tem bolj presenetilo, ko smo med letošnjimi publikacijami socialistične Cankarjeve družbe zagledali tudi knjigo »Naš svetovni nazor«, v kateri imate za čuda na debelo nakopičene najbolj grobe materialistične nauke. Kot v davnih Lamarckovih, Darwinovih in Weismannovih časih beremo zopet »odkritja«, ne le da je duhovni svet človeštva odvisen od materijelnega življenja, česar nikdar nihče ni tajil, ampak znova moramo slišati, da se duhovno življenje edino in izključno more iz materijelnega razlagati. Še vedno straše stare neokusnosti, da je človek le tisto, kar je in da je človekovo mišljenje le funkcija možgan, njegova duševnost in občutje le izraz krvnega obtoka. Seveda je tudi npravnost, pravo in naravno tudi religija ljudstva le odsev njegovega gospodarskega razvoja itd. Res ne vemo, če je našim socialistom bilo treba oddati še to legitimacijo, da dokažejo, da spadajo v ropotarnico s svojo življenjsko filozofijo.

Človek se vpraša, kakšen namen naj ima takšna knjiga danes. Res da ni originalno napisana ampak prodaja tujo, drugod že preživeto in skrahirano modrost. Toda ali je v našem slovenskem narodu res toliko odveč duhovnosti in etičnega življenja, da bi ga bilo treba trapiti še s takšnim grobim materializmom?

Saj se menda očetje tovrstne kulture zavedajo, da na tak način pojmovano in živeto življenje, kakor ga uči omenjena brošura, prej ali slej paralizira to, kar je duhovnega in svobodnega v človeku. Kaj to pomenja pri poedinu, je priljubeno znano. Človek, ki izpoveduje materializem, je sam s seboj ne logičen, ako ne pusti svojim gonim in strastem pristojo pot. Kajti saj so le naravni in nujni pojavi njegove narave, so le neprisiljeni izraz njegovih možgan. Premagovati se in se trudapolno boriti za višje življenjsko stališče po tej filozofiji nima nikakega zmisla. Človek je pač takšen, kakršnik mora biti... Kdo še ni doživel, kako se je marsikak kvišku stremel znanost naravnost zrušil, čim si je osvojil tako deterministično življenjsko naziranje.

In kakšno blagodat prinaša materializem širokim delovnim masam? »Kaj se da tu storiti?... Naravno je, da močnejši eksploatirajo slabše... Vsak naj gleda, kako se bo najbolje prelokal...« Takšne in podobne rešitve postanejo življenjsko pravilo preprostejša, ako si je osvojil življenjski nazor brezdušnega materializma. Najbolj zločeste pa so posledice na npravnem polju. Vsi različni ugovori proti »preživelim moralnim pojmom« rastejo prav iz te korenine. Kjer zavladava materializem, se hitro vse zmanja: družinska skupnost, skrb za vzgojo otrok, zvestoba zakoncem, medsebojna poštenost in spolna moralna. Kjer zosopnejo materializem s svojim zgolj snovnim računarnostvom, ni prostora za nesebičnost, za čut družabne skupnosti, za vestno vršenje dolžnosti, za žrtve in odpovedi — skratka: materializem ne more gojiti ne ene socialne čednosti.

Socializem obljublja človeštvu nove družabne oblike, iz katerih bo nastal paradiz na zemlji. Toda ali se ne zavedajo socialisti, da se bo z materializmom v obljubljeni rajski vrt Eden priplazila kača, ki bo vrt sreče skoraj spremenila nujno v kraj muk in sovraštva? Kajti največji sovražnik človeka je — človek, ki je predan svojim divjim nagonom in sebičnim strastem. S čim pa naj bi človek dobil oporo proti sovražnikom v svoji notranjosti, če mu je materializem zmisel življenja preobrnil v največji nesmisel? Vero v materijo, s katero materializem nadomešča vero v Boga, mu te opore ne more dati. Tudi še potem ne, če se ga poharva z lepimi besedami. Naj govorimo o »večni naravi«, o »prasilici« o »samodejnih silah snovi«, vse je prazno besedičenje, ako s tem tajimo osebnega Boga in na njegovo mesto stavimo slepo vladajoče zakone oživljene materije. Zato je materialistični hiliizam, kakor je po Marxu in Engelsu v običajnem socializmu postala vera proletarcev, notranji nesmisel, je contradicija in terminus. Na osnovi čisto materialističnega svetovnega nazora, kakor ga očividno izpovedujejo tudi nekateri slovenski socialisti — gotovo ne vsi! — ne more nikdar nastopiti kako »stisločno kraljestvo«. Kajti kolektivna sreča predpostavlja kolektivne čednosti. Materializem je pa v svojem bistvu sovražnik vsake prave čednosti, posebej pa še socialnih čednosti.

Ko bi socialisti to razumeli, potem bi tudi doumeli, kje je zadnji in najgloblji vzrok, za kaj politično povsod propadajo. Delovne mase prihajajo do spoznanja, da se pod kolektivnim marksizmom skriva isti sovražnik človeka in družbe, kakor ga je manj neženirano izpovedoval liberalni kapitalizem: namreč materializem. Materializem ni namreč nastal v ljudskih nižinah, ampak je pridrl kot vse uničujoča lava z družabnih vrhov. Bogatini, izobraženci, dobro občebljeni in skrbno negovani so bili prvi njegovi ljubimci in zagovorniki. Od teh so se učili manjši bogovi in naravnali korak po njihovih stopinjah, kakor hitro so prišli do moči, vpliva in denarja. Delovno ljudstvo jih je sicer še slišalo govoriti protikapitalistično, a je videlo, da žive sami, kar se je le dalo — kapitalistično. Slišalo jih je zabavljati na gnilo buržuazijo, a ni moglo prezeleti, da so njih užitki in življenjske manire tudi povsem meščanske. Prav tako kakor buržuji so kopčili zemeljska bogastva in nikdar jih ni bilo dovolj. Delovne mase so jim kljub temu sledile, dobičku, o razlastitvi višjih plačah, udeležbi na dobičku, o razlastitvi podjetij... Ko pa je vodstvo pričelo istim masam pripovedovati o socialnem čutu, o družabnem »delovanju«, o socialnem miru, žrtvah in nesebičnosti — so jih množice zapustile, misleč si: če je materializem dober za voditelje, zakaj naj bi ga tudi mi dosledno ne izvajali. Tako je logično, da je en del od socialistov vzgojenih mas šel dosledno v komunizem, večina

Na prelomu zgodovine...

Portugal - stanovska država

Cela vrsta dekretov gradi temelje novega reda

15. marca t. l. se je vršilo v portugalski republiki ljudsko glasovanje, na podlagi katerega je bila potem uzakonjena nova portugalska ustava, ki definira portugalsko republiko kot enotno in korporativno državo. Tako je stopil Portugal v vrsto onih držav, ki skušajo uresničiti nov politično-gospodarski in socialni ustroj države, kakor so Italija, Nemčija, Avstrija in friburški kanton v Švici. Dočim predstavljata Italija in Nemčija tipa fašistično-korporativne države, v kateri korporacije vsaj zaenkrat nimajo avtonomije, ampak so zgolj izvršilni organi vrhovne politične oblasti, pa hočejo Portugal, Avstrija in friburški kanton ustvariti poklicno stanovski red na osnovah krščanskega korporativizma, kateremu je zarisal smernice sedanjih papež v svoji znani okrožnici. Roosevelt pa polagoma uresničuje nek gospodarski red, ki zaenkrat predstavlja samo vodstvo in nadzorstvo države nad obstoječimi delodajalskimi združbami in delavskimi sindikati. Končna oblika Rooseveltovega zamisla se še ne da opredeliti.

Kar se tiče portugalske republike, se začnajo sedaj realizirati odredbe, ki v podrobnosti ustvarjajo zamišljene korporacije. Teh odredb je šest. Deloma postavljajo korporativna načela, deloma ustanavljajo korporativno organizacijo javnega življenja.

Temeljna načela korporativne države

so zarisana v »Statutu narodnega dela«, ki določa: Priznava se zasebna inicijativa kot najbolj učinkovito sredstvo napredka; država ima nalogo, da gospodarsko in socialno življenje usmerja in koordinira po vidikih splošne blaginje in osebne svobode. Država razen v posebnih slučajih zasebni inicijativi ne konkurira; zagotavlja svobodo dela in kaznuje vsako prekinjenje dela, ki ima značaj razredne borbe. Lastnina, kapital in delo, ki imata tako dolžnost kakor pravice, morajo sodelovati po načrtu v interesu narodne celote. Korporacije so avtonomne, država pa skrbi za koordinacijo njihovega delovanja.

Stanovska zamisel dela

Pod vrhovnim vidikom pravice do zasebne lasti se opredeljuje značaj dela, ki po korporativnem zamislu ni blago, ampak napravi iz delavca sodelavca podjetja, v katerem dela. Mezda mora imeti minimalno bazo, ki odgovarja pravici do dostojne eksistence. Mezde in delovni čas se morajo določiti po zahtevah splošnega blaginje in gospodarskega ravnotežja skupnosti. Vsak delavec ima pravico do tedenskega počitka, po določenem daljšem času pa, oziroma če je služba stalna, ima delovni človek tudi pravico do vsakoletnega plačanega dopusta. Če se delavec pokliče pod orožje, ohrani pravico do svojega mesta. Tudi delo na domu je podrejeno pravilom korporacije. Kolektivne pogodbe so obvezne, kakor je tudi obvezna pripadnost vsakogar h korporaciji. Korporacije ne urejajo samo industrijskega in kmetijskega dela in posesti, ampak objemajo tudi vse druge poklice in vse intelektualce.

I. Delavske korporacije (nacionalni sindikati)

II. Delodajalske (konsorciji)

Korporacije se delijo v korporacije, v katerih so organizirani delavci in intelektualci in ki se imenujejo nacionalni sindikati in pa v konsorcije, ki predstavljajo njihove delodajalce, organizirane kakor delavci po kategorijah produkcije oziroma delavnosti. Tako sindikati, kakor konsorciji se delijo v unije in federacije, ki skupaj tvorijo tozadevno korporacijo za vsako veliko vejo narodne delavnosti oziroma proizvodnje. Velika pažnja se v ustroju teh korporacij polaga na

Socialno zavarovanje

Organizacija dela — tako pravi dekret o korporacijah — se ne more smatrati za popolno, če ne skrbi za usodo vseh svojih članov, naj bo njihov delež pri proizvodnji narodnih dobrin še tako majhen. Vsak delavec mora biti zavarovan za bolezen, za invaliditeto, za nezakriviljeno brezposelnost in za starost, v kateri prejema pokojnino. Ustavodaja bo to zavarovanje stopnjama izvedla.

Pravice in dolžnosti stanovskih združb

Konsorciji združujejo vse združbe in vse posameznike, ki se udeležujejo v različnih panogah industrije, trgovine in poljedelstva kot delodajalci.

drugih pa spregleduje pogubnost njihovih nauk in išče na drug način rešitve življenjskega vprašanja.

Naj bodo socialisti uverjeni, da z materializmom tudi slovenskega delovnega človeka ne bodo osrečili. Materija namreč, postavljena za boga, požre življenjsko srečo svojih častilcev. Človeško srce, kakor tudi je majhno, je že takšno, da je na nek način okusilo neskončnost božjo. In tako išče Neskončenega sedaj na ta in zopet na drug način, a ostane nepokojno, dokler se ne izmiri v Neskončenem, v Bogu. Pred bogovi čuti pomanjkanje kljub zemskemu obilju, pred Bogom zaživi kljub telesni stiski.

Sma za vsako gospodarsko reformo in vsak družabni red, ki bo težko preizkušanim delov-

Ti konsorciji so podrejeni tozadevnim ministrstvom (industrije, trgovine, poljedelstva), ki dajejo generalne smernice njihovega gospodarskega delu oziroma proizvodnji. Kar se pa tiče njihove socialne akcije in njihovih odnosov do delavskih (nacionalnih) sindikatov, kar se tiče mezd, discipline dela in zavarovanja, so delodajalski konsorciji podrejeni istotako ko delavski sindikati podtajništvu korporacij in pa centralnemu socialnemu zavarovanju.

Nacionalni (delavski) sindikati obsegajo, kakor že omenjeno, tako delavce, kakor intelektualce, ki pripadajo tako zvanim svobodnim poklicem. Sindikati delavcev in nameščenecv, oziroma uradnikov imajo okrajne sedeže, intelektualci pa imajo en sam nacionalni sindikat za vso državo. Delavski sindikati in sindikati intelektualcev morajo delovati po nacionalnem načrtu vzajemno z državo in vsemi ostalimi korporativnimi organi. Ker so podrejeni skupni nacionalni proizvodnji, ne smejo biti zvezani z inozemskimi organizacijami, niti ne smejo delovati v duhu razredne borbe, imajo pa največjo svobodo v obrambi pravic delavskega stanu in za dvig kulture delovnih slojev. Sklepaajo obvezne kolektivne pogodbe, so udeleženi pri zavarovanju, posredovanju dela in strokovnih šolah. Nacionalni sindikati imajo poleg svoje avtonomne socialne delavnosti tudi politične pravice, katere jim daje ustava.

Ljudski domovi

Nekaj posebnega so tako zvani »ljudski domovi«, ki imajo po tozadevnem dekretu namen, da polagoma uvajajo v poklicno-stanovsko organizacijo

Kaj hočejo Bolgari od Romunov?

Nov sestanek vladarjev v Bukarešti

Praga, 28. dec. tg. Današnja »Prager Presse« poroča iz Sofije, da namerava bolgarski kraljevi par obiskati romunskega kralja Karla 21. januarja in ostati v Bukarešti do 24. Pri tej priliki se bosta vladarja pogovarjala o vprašanjih, ki sta jih načela pri zadnjem sestanku, predvsem pa o pravih spomenice, ki jo je sestavila bolgarska vlada o svojih zahtevah do Romunije. V tej spomenici gre v prvi vrsti za bolgarske šole in cerkve v Dobruži. Bolgarija zahteva vzpostavitev položaja pred svetovno vojno, to se pravi, da naj Romunija zgradi 60 bolgarskih šol za svoje bolgarske manjšine in da uvede v Dobruži šesturni pouk na teden v bol-

garščini. Zdi se, da bo slične zahteve stavila tudi Romunija: z ozirom na romunske manjšine, živeče v Bolgariji v okolici Vidina in Nikopolisa. Nadalje zahteva Bolgarija od Romunov odškodnino za bolgarske posestnike, ki so postali žrtve romunske agrarne reforme v Dobruži. Slednjič hočejo Bolgari amnestijo za 3000 iz Dobruže pobeglih Bolgarov, ki naj se vrnejo v svoj rojstni kraj in postanejo romunski državljani. Romunija je nadalje zgradila most čez Donavo na svoje stroške, medtem ko bi Bolgarija vzdrževala tudi na svoje stroške železniški promet med Sofijo in med Bukarešto.

Nova država v Aziji

Kitajski Kirgizi so proglasili samostojno republiko

Rim, 28. dec. tg. »Osservatore Romano« poroča po agenciji »Ofinor« iz Stambula senzacionalno vest posneto iz turškega lista »Yach Turkistan«, ki ima svojega posebnega dopisnika v kitajskem mestu Kašgarju, da je v kitajskem Turkestanu izbruhnila nenadoma nacionalistična revolucija, ki jo vodi neki Hodža Niaz Kadi, ki se je že polastil vseh vladnih poslopij in proglasil kitajski Turkestan za neodvisno turkistanško državo z republikansko ustavo.

Nova vlada izdala proglas na narod, v katerem razvija svoj program. Revolucija je nastala, tako pravi proglas, iz potrebe, da se dežela iztrga iz ruskega in kitajskega vpliva ter da uredi svoje odnose z bratskim tibetanskim narodom, z bratskimi afganistanskimi plemenimi in Indijo. Z vsemi temi sosedmi ni bilo že nekaj let nobenih pravih stikov, ker jih je ovirala sovjetska Rusija, ki se je posluževala kitajskega Turkeстана, da prodira v Kitaj.

Na križišču interesov Anglije-Rusije-Japonske

Ta vest, kratka in jedrnata, sicer še ni potrjena od drugih virov, bliskovito odgrinja zastor, ki po navadi zakriva tajne političnih zapletljajev v Aziji. Vzhodni Turkestan je najbolj zapadna kitajska provinca in je znana pod imenom Sinkiang. Na zapadu meji na dolgi črti, ki reže skozi osrčje kirgiskega plemena, na sovjetsko Rusijo in na kratki črti v gorovju Karakorum tudi na Afganistan. Na vzhodu meji na kitajsko provinco Mongolijo, ki je že popolnoma pod ruskim vplivom, na jugu pa na provinco Tibet, ki bi se je rada polastila Anglija ter slednjič na angleško Indijo. Nova država meri poldrugi milijon kvadratnih kilometrov in je skoraj 6 krat tako velika kot Ju-

goslavija. Njeno prebivalstvo danes presega 2 milijona 700 tisoč duš. Po narodnosti so to izključno Kirgizi, ki se raztezajo od kitajskega Tibeta tja do ruskega Kaspijskega morja; so nomadi in se pečajo s živinorejo. S Kitajci nimajo skupaj ničesar, ne vere, ker so mohamedanci, ne jezika, ne narodnosti in so sorodni le s Tunguzi v vzhodni Sibiriji in z Jakutuši v severnih obronkih Sibirije. Izgleda, da so to prastari azijski rod, ki so ga pomislmanili Turki in ki so ga politično obvladali deloma Rusi, deloma Kitajci.

Ustanovitve nove neodvisne države na tej zemljepisni legi pomeni več kot dokaz za to, kako polagoma razpada kitajska država. Turkestan je vpadno ozemlje, ki so se ga Rusi od nekdaj posluževali, da so se vedno bolj širili proti osrčju Kitaja. Turkestan je tudi vpadno ozemlje za prodiranje v angleško Indijo in najmočnejša trdnjava proti osvojevalnim namenom ruske politike v Tibetu, ki ga šteje Anglija za svojega. Neodvisen vzhodni Turkestan bo zabarikadiran pot v Kitaj in v Indijo ruskemu imperijalizmu in bo istočasno tudi privlačni magnet za ogromne mase Kirgizov, ki prebivajo po nepreglednih ruskih stepah tja do Kaspijskega morja in gor do prekosibirske železnice. Zato ni pretirano misliti, da predejo svoje politične niti tukaj v prvi vrsti Angleži in da je v zakulisni nacionalistična pokreta Kirgizov predvsem Anglija. Podrobna poročila sicer manjkajo o teh sunkih, v katerih razpada stari Kitaj in se porajajo novi narodi pod čarobnimi palicami evropskih ali japonskih političnih čarodejev. Res pa je in ostane, da se tukaj križajo bolj kot kjerkoli drugod veliki svetovni interesi Rusije, Anglije in Japana in da se tam vrše dogodki, ki bodo imeli neprebrunljive posledice za razvoj političnega življenja v Aziji.

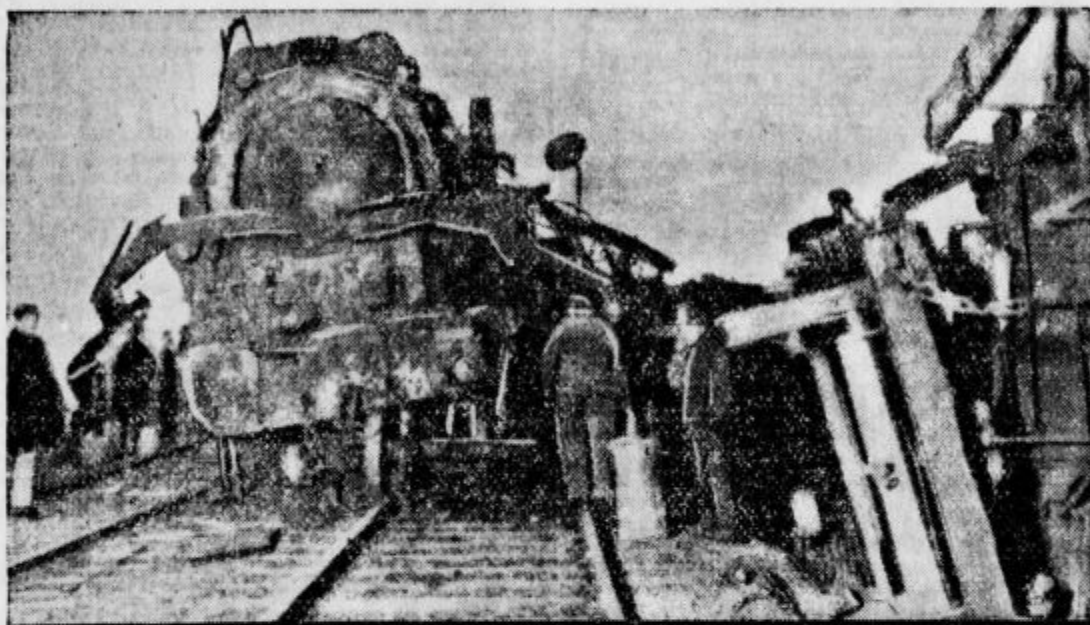
Japan hoče anektirati ves severni Kitaj

Peking, 28. dec. c. Japonski vrhovni poveljnik v Mandžuriji je izdal proglas, s katerim priključuje državi Mandžuko vse kitajsko ozemlje, ki se nahaja izven kitajskega zidu. To ozemlje obsega tri province, od katerih pripada Džehol sedaj že Mandžukou. Priključila bi se pa tudi provinca Sarhar, ki so jo sedaj že zasedle madžurske okupacijske čete. Proglas je vzbudil v vsej Kitajski ogromno senzacijo, ker pomenja, da hoče Japonska iz Mandžukoa ustvariti svojo vazalno severno-kitajsko cesarstvo pod predsedstvom dosedanjega guvernerja Mandžukoa, ki bi se najprej okronal za severnokitajskega cesarja v Mukdenu, nato pa nastopil zmagoslavlno pohod v Peking.

Kjer je žela smrt obilno...

Kako naj bi ostal človek živ med tem strahnim kupom železja, ki ga je strahoviti sunek zdrobil, kakor bi bili železniški vozovi igračke iz lesa!

Na levi strani ena izmed hudo poškodovanih lokomotiv radi železniške nesreče pri Lagnju.

Pogled na razbite vozove, ki leže vseprek. Zadaj dvigalo, s katerim spravljajo vozove na mesto, oziroma dvigajo razbite dele.

Izkušeni vojščak ni doživel

niti v vojni tako strašne noči

Francoski podčastnik Giros, ki je preživel strašno katastrofo pri Lagnju in se je skoraj na čudežen način rešil izpod razvalin, je popisal francoskim častnikom strašno trenotke takole:

Gosta megla je ležala na železnici in previdni strojnik je vozil silno počasi. Ta počasnost nas je tako jezila, da so nekateri izmed mojih tovarišev, ki so se vozili od polka na počitnice, dejali, da bodo na prvi postaji protestirali pri postajnem načelniku, ker je vozil vlak tako počasi. (Podčastnik Giros se je vozil v prvem brzem vlaku, ki je odpeljal iz Pariza v Nancy.) Nenadoma je naš vlak obstal. Bili smo prav blizu mesteca Pomponne, ki stoji nedaleč od postaje Lagny. Zakaj se je vlak ustavil, nismo vedeli. To nas je zelo vznemirilo. Nekaj minut nato je že prišel k nam sprevodnik. Takoj smo ga obsuli z vprašanji. Izjavil je, da se je vlak ustavil radi prehude megle na zaprtem tiru. Moj vojaški tovariš je za šalo, kakor da bi slutil, kaj nas čaka, dejal sprevodniku, da je nevarnost dvojna, ker smo se ustavili na progi in ker lahko kak drug vlak zavoji v nas. Sprevodnik je izjavil, da to ni mogoče, ker je kurjač postavil za našim vlakom petarde, ki eksplodirajo, ko privozi do njih vlak in opozorijo strojnika, da je proga zaprta. Poleg tega visi na zadnjem vozu močna

rdeča svetilka, ki tudi opozarja strojnika, da je proga zaprta. Nato se je sprevodnik oddaljil. Na ta pogovor nismo več mislili in smo nestrno čakali, da bi vlak zopet odpeljal dalje. Taki minili osem minut in nato se je zgodilo tisto strašno, ki ga ni mogoče popisati.

Zaslišali smo strahovit pok, kakor bi kdo ustrelil iz topa. Vsa prtljaga je padla iz mrež na naše sedeže. Hotel sem skočiti pokoncu, toda dobil sem v prsa sunek, ki me je vrgel pod leseno klop. Sledil je drugi sunek in tedaj sem začutil, kako se naš voz nagiblje, končno se je tudi prevrnil. Name je padla masa prtljage, razbitih kosov železniškega voza, deli človeških teles in kosi lesa. Prav čudno se mi je zdelo, da nisem niti za sekundo izgubil zavesti. Sledili sta nato dve minuti mrtvaške tišine, nakar se je z vseh strani začelo hropenje, stokanje, klicni na pomoč in tudi kletve. Vse to se je razraslo v strahovito tuljenje, ki je strahotno odmevalo v ledenomrzlo noč. Skušal sem se rešiti iz obupnega položaja. V ta namen sem moral najprej odstraniti komolec človeške roke, ki me je pritiskal na prsa. S strahoto sem tedaj opazil, da je bila roka odtrgana od trupa. Po desetih minutah obupnega napora sem se rešil. Železnižni drogom sem razbil že napol razbita vrata in sto-

pil na prosto. Pogled je bil nepopisen. Povsod mrtvi in ranjeni. Mimo mene je pritekla z razkuštranimi lasmi, napol oblečena neka gospa, ki je divje vpila, naj rešijo njenega otroka. Vse to se je godilo v strašni noči, ko je vse zmrzovalo in ko je

toplomer kazal 10 stopenj pod ničlo. Doživel sem svetovno vojno. Bil sem večkrat ranjen. Tudi plinskega napada sem bil deležen, toda kaj tako strašnega, kakor je bila ta noč, na bojišču nisem dočkal.

Nobena želez. nesreča ni bila tako strašna

Železniška nesreča pri Lagnju je ena največjih, kar jih pozna svet v tem stoletju. Doslej je največ žrtev zahtevala železniška nesreča 15. septembra 1932 v Maroku, kjer je 120 vojakov tujske legije prišlo ob življenje. Dne 11. avgusta 1903 sta v Parizu trčila dva vlaka podzemeljske železnice. Bilo je 90 mrtvih. Pred postajo Mülheim v Porurju sta trčila dva vlaka 30. marca 1910 in 23 vojakov je bilo mrtvih. Na Švedskem je 16. junija 1912 berlinski brzi vlak zadel v tovornega (21 mrtvih). Železniška nesreča na progi Dunaj—Budimpešta se je zgodila 1. decembra 1916 (68 mrtvih). Dne 30. julija 1918 je pri Landsbergu skočil s tira brzi vlak (40 mrtvih). Dne 22. septembra istega leta je lipski brzec pri Dresden-Neustadtu zavozil v brzi vlak Berlin—Dunaj (33 mrtvih). Pri Bellizoni sta trčila gothardska vlaka 23. aprila 1924 (30 mrtvih). Dne 1. maja 1925 je skočil s tira vlak Eydtkuhnen—Berlin (20 mrtvih). Dne 17. junija 1925 se je ponesrečil vlak, ki je vozil v Hoboken v Ameriki (48 mrtvih). Dne 25. maja 1926 je zavozil na vzhodni postaji v Monakovem osebni vlak v drugega (27 mrtvih). Dne 18. avgusta istega leta je

bil izvršen na brzi vlak Berlin—Köln atentat (25 človeških žrtev) in 10. junija 1928 je pri Siegersdorfu skočil s tira brzi vlak Monakovo—Frankfurt (24 mrtvih). Na progi Chamonix—Montanver je 25. avgusta 1927 skočil s tira vlak in strmoglavil v prepad (21 mrtvih). Dne 10. septembra 1928 je v Zajecju na Moravskem zavozil brzi vlak v tovornega (27 mrtvih). In 26. oktobra je Simplon-express v Bukarešti zavozil na napačen tir (33 mrtvih). Na progi Aleksandrija—Kairo se je dne 29. aprila 1931 vžgal vlak (61 mrtvih). Atentat na brzi vlak pri Batorbagyu, ki ga je izvršil Matuška, je zahteval 25 človeških žrtev. Omenili smo že nesrečo pri Turenne v Maroku, nadalje je pri Lublinovu v Rusiji 16. oktobra skočil s tira vlak (36 mrtvih) in 17. oktobra pri Temešvaru se je vlaku pripetila enaka nesreča (24 mrtvih) in isti dan je skočil s tira ekspresni vlak pred Moskvo (100 mrtvih). Letos je skočil s tira 4. junija brzi vlak Pariz—Nantes (14 mrtvih) in v Kitajskem v provinci Kiangsej je skočil s tira 21. avgusta (60 mrtvih).

Zvezdoslovci v letalu

Opazovalci praške zvezdarne so uporabili nedavno letala, kar se je zgodilo prvič na tem področju. Za nebo naše poloble so v tem času značilne tako zvane »Leonide«, utrinki, katere prihajajo iz ozvezdja Leva (tako se vsaj dozdeva očesu). Čehoslovaška vlada je letos naklonila raziskovalcem podporo za izlet v Tatire, kjer imajo čistejši zrak kakor v zakajeni Pragi. A gore so bile zavite v meglo. Oblačno vreme je oviralo opazovanje. Znanstveniki so pohiteli nazaj v Prago in najeli trimotorni Fockerjev enokrovnik. Dne 27. novembra so se z njim dvignili nad oblake in zagledali »Leonide« v groznem veličanstvu. Letalo je bilo opremljeno z oddajnim radio aparatom. Raziskovalci so stalno poročali praški zvezdarci o številu utrinkov v teku ene sekunde in v mejah določenega dela neba, o njih smeri, svetlobi in slično. »Leteča zvezdarca« je ostala v zraku v višini 3 km od ene do treh pomoči.

400 milijonov dolarjev so pustili na razstavi

Nedavno so zaključili v Chicagu svetovno razstavo »Stoletje napredka«. Otvorila se je 27. maja 1933. V tem času je bilo prodanih 22.330.000 vstopnic. Obiskovalci so zapustili na področju razstave do 400.000.000 dolarjev. V teku prihodnjega polletja bo razstava zopet odprta in izpolnjena z novimi oddelki.

V Londonu je umrl sodnik Henry Dickens, sin znanega angleškega pisatelja Charlesa Dickens. Henrik je bil zelo podoben svojemu očetu.

Pred 25 leti poročilo v Rim:

„Messine ni več!“

V nekaj sekundah zgubilo žuljenje 80.000 ljudi

Včeraj, 28. decembra, je poteklo 25 let, kar je Italijo zadela strahovita nesreča, saj je potres uničil celo mesto Messina. V 28 sekundah ni bilo več starodavnega mesta.

Ob 5. uri 22 minut in 21 sekund so vsi prebivalci Messine prestrašeno skočili iz spanja. Strahovito je pokalo. Še preden so mogli v ponočnih oblekah iz svojih hiš, se je odprla zemlja. Posamezni deli so se dvignili in nastale so strahovite razpokline, devet sekund nato je sledil nov sunek. Hiše so se sesule druga na drugo in pod seboj pokopale 50.000 ljudi. V severnem delu mesta je nenadoma eksplodiral gazometer in strahovit zubelj se je dvignil proti nebu ter se pričel širiti proti mestu. Hiše, drevesa in ljudje so goreli kakor baklje. Med podirajočimi se hišami so skozi strašen ogenj divjali ljudje, ki so preživeli prve potresne sunke. Vse je bežalo proti morju. Toda tedaj so nesrečneži opazili, kako se iz daljave morje nenadoma dviga, kako se ta morski val vali bližje in bližje in v nekaj sekundah se je morje razlilo nad mesto in pokopalo drugih 10.000 ljudi. Potres, ogenj in voda, vsi najstrašnejši elementi so uničili vse, kar jim je prišlo nasproti. Za nekaj časa se je voda zopet umaknila in pri vseh v ozke ulice je pustila gomile mrličev. Tedaj je skozi ozračje švignil blisk in strahovito je zagrmelo, začelo je

švignil blisk, zagrmelo je, nakar je začelo deževati.

Iz vojašnice »Sante Maria«, kjer je našlo smrt 2200 vojakov, se je rešilo 145 mož, ki so se lotili pogumno reševalne akcije. Šli so v mesto, toda ljudi niso našli nikjer več. Edino pred katedralo se je zbralo nekaj nesrečnežev, toda tam je ležalo tudi okoli 400 mrličev. In čudno, tudi ob tej priložnosti se je pokazala najšibkejša stran človeške narave: zločinci, ki so zbežali iz ječ, so pričeli po mestu krasti in ropati mrličev.

Polagoma se je začelo daniti. Tudi dež je po- nehal. Prva pomoč je prišla z morja. Tam je stalo več vojnih ladij in ob devetih je priplula tudi ruska križarka »Admiral Makarov« z zdravniki in pomožnimi četami. Okoli poldne je po radiu nekdo vprašal, kaj se dogaja v Messini in s križarke »Piemonte« so odgovorili, da Messina ni več. Deset ur je bilo mesto popolnoma odrezano od sveta in ob 13.10 se je šele posrečilo dobiti zvezo z Rimom. Železnica je bila uničena, zato tudi dovoz po suhem nemogoč. Zvečer so se zbrali ob ognjih na prostem zadnji Messinci, ki so si rešili življenje. Toda ob 22 je pretresel mesto nov potresni sunek in ljudje so se kakor nori razbežali po mestu. Naslednji dan so s parniki odpeljali v Katanio še 24.000 ljudi, ki so se rešili. Ko je prispela italijanska kraljevska dvojica in je kralj vprašal poročnika d'Alessandro, ki je vodil rešilno akcijo, koliko ljudi je prišlo ob življenje, je ta odgovoril: »Osemdeset tisoč.«

Pogled na ruševine po potresu

MALI OGLASI

V malih oglasih velja vsaka beseda Din 1.—; izjavljajski oglasi Din 2.—. Najmanjši znesek za mali oglas Din 10.—. Mali oglasi se plačujejo takoj pri naročilu. — Pri oglasih reklamnega značaja se računa enokolonska 3 mm visoka pletilna vrstica po Din 2:50. Za pismene odgovore glede malih oglasov treba priložiti znamko.

Službodobe

Služkinjo
pridno in pošteno, večšo vseh domačih del, predvsem šivanja in likanja, sprejemem. — Naslov v upravi »Slovenca« pod št. 15133. (b)

Denar

Najkulantnejša posojila

dajemo na vloge velebank, vrednostne papirje, vojno škodo, državne bonne, Blairova posojila in na kurantno blago. Naloge iz province promptno izvršujemo. Pučka štedionica, Zagreb, Meduličeva br. 31. Telefon 90-03. — Naš zastopnik za dravsko banovino je Rudolf Zore, Ljubljana, Gledališka ul. št. 12, na katerega se je obrniti. (d)

Obrt

Mlinarji!

Rz. prosa, ajdo in ječmen kupite najceneje pri A. VOLK, LJUBLJANA Veletovska hiša in moka Resljeva cesta 24.

Inserirajte
v
»Slovencu«!

KUPITE SLOVENEČ

IN ZAHTEVAJTE GA POVSOD

Stanovanja

ISČEJO:
Stanovanje
trisočno, v mestu — se išče. Ponudbe na upravo »Slovenca« pod »Mirna stranka« št. 15135. (c)

ODDAJO:
Stanovanje
4—6 sob. popoln komfort. se odda za februar. Pojasnila: Dvorakova ulica 6/III. Telefon 3314. (c)

Enosobno stanovanje
v Rudniku 57 se odda. Upokojenci imajo prednost. (c)

Odda se
dvosobno, parketirano in solnčno stanovanje na Dolenjski cesti, gostilna »Zeleni hrib«. (c)

Majhno stanovanje
poceni odda mirni stranki Prelesnik, Janševa 20.

Stanovanje
enosobno, s kuhinjo in dvosobno s kuhinjo — takoj oddam. Cerkvena ulica 21. (c)

Prazna soba
se odda. Izve se v upravi »Slovenca« pod šifro »Čisto pohištvo« 15137. s

Opremljena soba
solačna, zračna, parket, elektrika, separaten vhod, se takoj odda po ugodni ceni. J. Kopač, Celovška cesta 14/II. (s)

Prodamo

Ce avto svoj stari prodajal, a motorja bi nebil se rad, a kuncov ti mnogo prižen. Slovenec najmanjši inserat

Zimske suknje
usnienne suknje, najboljši nakup: A. Presker, Sv. Petra cesta 14. (l)

Luščene orehe
ter mak za potice nudi **VID MURKO,** trgovina Meljska cesta 24, Maribor

Volna, svila, bombaž
stalno v bogati izbiri v vseh vrstah — za strojno pletenje in ročna dela po najnižjih cenah pri tvrdki Karl Prelog, Ljubljana — Zidovska ul. in Stari trg.

Okenska krila
gotova, 57 komadov po 145 X 65 cm ter 26 komadov po 70 X 57 cm. ležeča pri tvrdki Perko, Celovška 121 — prodaja upravitelj stečajne mase Tornač dr. Benkovič Ivo v Ljubljani, Beethovnova št. 14 (palača Dunav), ki prosi oferte. (l)

Ptičjo hrano
prvovrstno, za vse vrste ptic — po znižani ceni: Sever & Komp., Ljubljana, Gosposvetska cesta 5. (l)

Prima sladko seno
prešano in neprešano — prodaja na drobno in debelo Amalija Lottspeich, Rimske toplice. (l)

Šivalni stroj
za pogrezni, prvovrstne znamke, se poceni prodaja. Dvorakova ulica št. 3-I., levo. (l)

Novost

Slovenska sodobna lirika

UVOD NAPISAL RAIKO LOŽAR
PESMI IZBRAL
IN UREDIL ANTON VODNIK

STR. LII + 242 v velikem formatu na najfinjšem papirju; 40 portretov naših sodobnih pesnikov na papirju za tisk umetnin - Razkošna vezava

To knjigo, ki spada med monumentalna dela našega knjižnega zaklada ne le po luksuzni opremlitvi, marveč predvsem po skrbno izbrani vsebini, moramo priporočiti vsakemu izobražencu, manjkati ne sme v nobeni družini, v nobenem društvu; izšla je v zbirki »Kosmos« in se naročnikom te zbirke že razpošilja. Kljub velikemu obsegu in krasni opremlitvi smo določili tej prepozebni knjigi najnižjo ceno tudi za nenaročnike. Vezava velja namreč le Din 95.—

Najprimernejše darilo za vsako priložnost

JUGOSLOVANSKA KNJIGARNA V LJUBLJANI

Zapuščeni zobje

Po kratki uporabi

Po stalni uporabi

ZATO VEDNO SAMO
DIANA
PASTO ZA ZOBE

Prodajalna

H. NIČMAN

Ljubljana, Kopitarjeva ul. 2

opozarja č. gg. voditelje Mar. družb in vrtec na svojo izvirno zalogo

svečini, trakov.

znakov, diplom

In vseh drugih potrebščin za Marijine kongregacije

Cene konkurenčne. Postrežba točna in solidna.

Za obilen obisk se priporoča

H. NIČMAN

Zahvala

Ob nenadni in prerani izgubi ljubljene, nadvse dobrega brata in strica, gospoda

Petra Jamnika

izrekamo najprisrčnejšo zahvalo vsem, ki so mu bili dobri in ga ljubili v življenju, ki so mu pomagali v zadnji uri in ga spremenili k večnemu počitku.

Maša zadušnica bo darovana v soboto, dne 30. decembra ob 9 v cerkvi Marijinega Oznanjenja.

Ljubljana, dne 28. decembra 1933.

ZALUJOČI OSTALI

Ljudska posojilnica v Celju

registrovana zadruga z neomejeno zavezo v novi lastni palači

sprejema hranilne vloge in jih obrestuje najbolje.

Denar je pri njej naložen popolnoma varno, ker jamči zanj poleg rezerv in hiš nad 5000 članov-posestnikov z vsem svojim premoženjem.

Zahvala

vsem, ki so našega nepozabnega, dobrega očeta

Josipa Jagriča

višjega sodn. ofic. v pokoju

spremenili k večnemu počitku.

Posebej se še zahvaljujemo preč. g. župniku Lunderju, gg. sreskega sodišča, davčne uprave, orožniške stanice, finančne kontrole, cerkvenemu pevskega društvu ter vsem prijateljem in znancem.

Kozje, dne 24. decembra 1933.

ZALUJOČI OTROCI

Aleksandra Rahmanova:

Dijaštvo, ljubezen, Čeka in smrt

Prav ima; človek mora predvsem spati, zlasti še, če ima šele šestnajst let.

»Ali misliš, da je še živ?« vprašuje mati. Misli seveda očeta.

Zdi se mi, ko da so naše duše že davno mrtve, tako so razmučene.

Strelji se vedno bolj bližajo, vedno več jih je.

»Irina! Nataša!« kriči mati. »Oblecite se! V klet moramo!«

Strelji ponehavajo. Nekoliko se oddahnemo in sklenemo še počakati. Brez miru hodimo po sobi. Kdaj bo konec te grozne noči?

25. decembra 1918.

Božič! »Beli« so zavzeli naše mesto! Oče je doma! Kako se v eni uri vse spremeni!

V oni nesrečni noči, ko sva lazili z materjo od kota do kota v sobi, je ob prvem svitu potrkalo na vrata. Bil je komisar, ki stanuje pri nas na dvoriščni strani. Stal je pred vrati, v eni roki je imel pisalni stroj, okrog pleč je nosil ovitih nekaj plaščev, v drug roki pa nekaj drugega.

»Vse to sem rekviriral pri Rdečih!« je dejal in se smejal v zadregi. »Čestitam, Beli so zasedli naše mesto!«

Ostrmeli smo in onemeli.

»No, ali se ne veselite, da so prišli Beli?« se je začudil.

No, veselite! Seveda smo se veselili, toda bili smo tako zastrašeni, tako smo se bali vsake besede, vankega človeka, da se nismo trznili, veselje tudi na zunanje pokazati. In dalje, kakšna čudna spre-

mema je bila to v nekaj urah! Rdeči komisar, ki nam čestita na prihodu Belih!

»In koliko je že padlo Rdečih. Se zdaj streljajo ob rekli« je zopet rekel komisar. Opazila sem, da je bil čisto bled v obraz in od strahu ves spačen. Ko nismo nič odgovorili, se je urno poslovil in odšel.

Se vedno smo stali okameneli. Ali je res? Je-li mogoče? Beli so zavzeli naše mesto? Našim mukam, našemu trpljenju je konec? In to vest nam je moral prinesiti ravno rdeč komisar, eden od teh morilcev? Ne, ni mogoče, bila je samo provokacija, hotel nas je zavesti do nepremišljenih izrekov.

Tekli smo k izhodu, stopili skozi vrata na trotoar. Nikoli v življenju ne pozabim tega trenutka. V daljavi so živahno streljali, iz mraka so vstajale postave, petje nam je udarilo na uho. Bil je majhen oddelek vojakov. Ne, niso bili Rdeči! Spoznali smo to po belih povojih na rokavih, po visokih papahih (visoke kape iz kožuhovine), po klobučevinastih čevljih in polkožuhih. Z veselimi obrazi, pordelimi od mraza so korakali in glasno se je razlegala pesem:

Pogumno gremo v boj
za sveto Rusijo!

Da, bili so naši osvoboditelji, boreci za svobodno sveto Rusijo!

Zdaj smo smeli verjeti, da smo bili rešeni. Zdaj bodo zopet ljudje odločevali o naši usodi! Ljudje! Kako zveni ta beseda! Ljudje!

Zopet smo bili svobodni, zopet smo mogli živeti! Živeti!

Do petih zvečer je trajalo streljanje. Kako neatržno smo pričakovali konca boja. Prav za prav ne moremo govoriti o pravem boju; Beli so samo

ne moremo govoriti o prvem boju; Beli so samo pritiskali za Rdečimi, ki so bežali.

Zelo nas je pa skrbelo, kaj je z očetom. Mislili smo, da so ga Rdeči odvedli. Proti večeru se je vrnil. Res so nameravali iz evakuirancev sestaviti vlak, toda niso več utegnili izvršiti namere. Komisarji so pobegnili in ostali so se vrnili v mesto.

26. decembra 1918.

Beli so tu! Se vedno ne moremo dojeti te sreče! Lahko jemo, pijemo, spimo, govorimo in ni nam treba vsak trenutek misliti na smrt! V razcapanih oblekah ste prišli, a premisljeni udi, življenje ste živovali, da ste nas osvobodili! Hvala vam, hvala vam, rešitelji!

Z belimi je prišel tudi moj daljni sootodnik; pridružil se jim je prostovoljno kot prostak. Pri-povedoval nam je, s kakimi težavami so prodirali. Čez gore, globeli, snežne poljane, brez zadostne hrane. Kmetje so jih skoraj povsod pozdravljali kot rešitelje. Najstrašnejše je moralo biti, ker niso imeli zadosti tople obleke. Trideset stopinj mraza in napol bosi!

Mnogo je povedal tudi o Čehih. Da bi se bojevali, nimajo več veselja, v zaledju se potikajo in nastopajo kot mogočni gospodje. Mnogo jih je zdaj v Jekaterinburgu. Zelo smešna je dogodka, ki nam jo je pravil o dveh Čehih, ki sta dvorila dvema najbogatejšima nevestama v N. Vse je bilo že pripravljeno za poroko, ko sta se Čeha sprla. Eden je šel k nevesti svojega tovariša in ji pojasnil, da njen ženin ni bogat lastnik hotela, kakor se je izdajal, ampak navaden natak. Drugi se je pa maščeval s tem, da je dokazal, da njegov tovariš ni inženjer, ampak navaden tovarniški delavec. Iz dvojne poroke ni bilo nič. Prišlo je pa do velikega zgedovanja, ker je bila zaroka že objavljena v

časopisih.

27. decembra 1918.

Trg je z živili naravnost preplavljen. V hipu, kot bi kdo čaral, je bilo vsega v izobilju: zmeta, sladkorja, sira, piva, vse lahko kupiš, kolikor hočeš. Mesto je v radostni opojnosti. Večere in bale prirejajo belim osvoboditeljem v čast. Kolčaku pošiljajo vdanostne in zahvalne brzojavke in delavci velikih železnih livarn so bili prvi, ki so se mu zahvaljevali za osvoboditev iz rok »delavske vlad«. Mati želi, da se udeležujem slavnosti, pa ne morem. Tako mi je, ko da bi se v meni nekaj prelomilo. Brezkončne krutosti Rdečih, brezkončno streljanje, streljanje, streljanje...! To mi je dušo izmučilo do dna. Želim si samo enega: da ne bi ničesar vedela, spala, dolgo spala...

28. decembra 1918.

Jekaterina Pavlovna Kalinnikova je zdaj žena Georgija Aleksandroviča. Presrečna je. On je do nje nežen in ljubezljiv.

29. decembra 1918.

Naša hiša je polna gostov. Ples, petje, radost. Mnogiča častnikov, dijakov, dijakinj. Na mizah vino, bel kruh, gnat, sir itd. Vsega je. Toda ne morem ničesar jesti. Menda sem bolna. O, ko bi mogla zboleti!

Najbolj me zdaj teži misel, da smo mi pri Belih, dočim moramo ubogati videl služiti v rdeči vojski! Ali je še živ? Kdaj ga bom videla? Čisto izključeno je, da bi mogla zdaj dobiti kako vest o njem.

Igrali smo »ugibanje usode«, potem smo šli v cerkev. Komaj smo prišli domov, mi je prišlo slabo in nisem vedela ničesar več. Ko sem se vzdrnila, sem slišala napol v sanjah, ko je mati dejala: